

RAHVARAAMATUKOGUDE KVALITEEDIHINDAMISE RAPORT 2018

Rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudel lähtub strateegiadokumendist „21. sajandi raamatukogu“. Kvaliteedihindamise eesmärk on toetada raamatukogusid, kohalikke omavalitsusi ja ministeeriume raamatukogude ning nende poolt pakutavate teenuste arendamisel ja seadusandlike regulatsioonide kujundamisel.

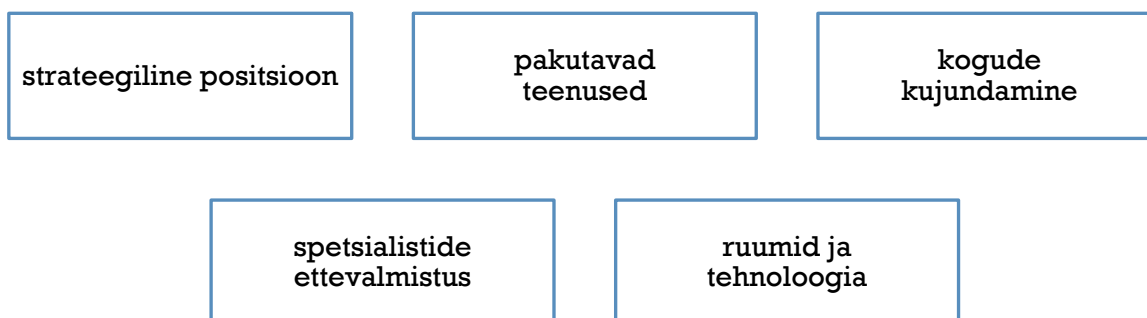
Rahvaraamatukogud peavad 21. sajandil olema usaldusväärsed, mitmekülgsed, võrdseid võimalusi pakkuvad ja kasutajate vajadustest lähtuvad inspireerivad info- ja kultuurikeskused, mis käivad ajaga kaasas ja reageerivad paindlikult ühiskondlikele ja tehnoloogilistele muutustele. Eesti raamatukogude missioon on aidata kaasa kultuursete, haritud ja elus hästi hakkama saavate inimeste kujunemisele. Kvaliteedihindamise mudeli kirjelduse koos hindamiskriteeriumide ja töölehega leiab aadressilt:

<http://eru.lib.ee/index.php/raamatukogundus/dokumendid/21-sajandi-raamatukogu>.

Kvaliteedihindamise protsessi viisid läbi Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing koostöös kultuuripoliitika ja loomemajanduse mõttekojaga Creativity Lab. Protsessi nõustas ja käesoleva raporti koostas Ragnar Siil (ragnar.siil@creativitylab.ee).

KVALITEEDIHINDAMISE MUDEL

Kvaliteedihindamise mudel koosneb viiest teemavaldkonnast:

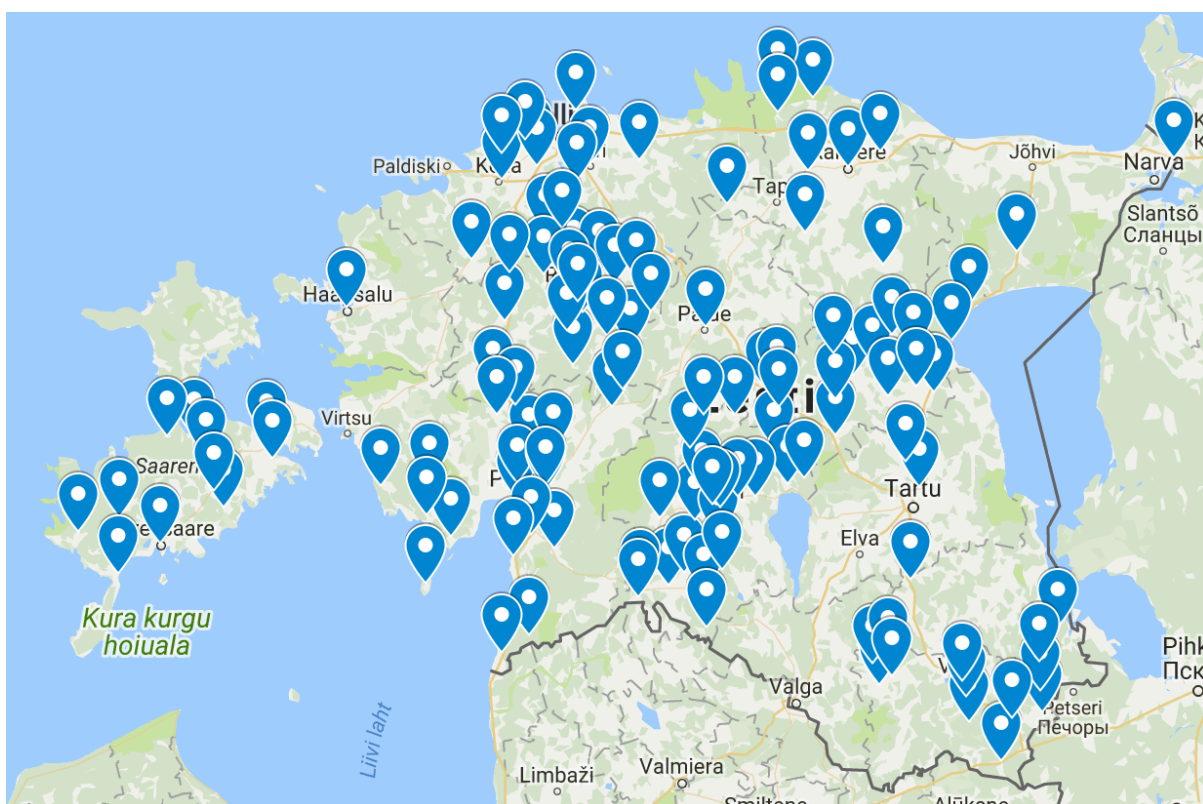

Iga teemavaldkond on jaotatud detailsemateks kriteeriumideks koos hindamistasemete kirjeldusega. Iga kriteerium tuleb hinnata vastavalt tasemele „eeskujulik tase“, „hea tase“, rahuldav tase“ või „mitterahuldav tase“. Andmete puudumisel võis kriteeriumi juurde märkida, et kriteeriumi taset pole võimalik hinnata. Hindamine toimus perioodil jaanuar-märts 2018 enesehindamise meetodil. Iga kriteeriumi hindamise juures paluti raamatukogudel esitada põhjendused antud hinnangu kasutamiseks.

ÜLDANDMED

Kokku viis hindamise tähtjaks läbi ja sisestas tulemused 125 raamatukogu, sh nii maakondlikud keskraamatukogud kui ka haruraamatukogud. Hindamises osalenud raamatukogude nimekiri on toodud raporti lisa 1. Võttes arvesse, et tegemist oli esmakordse hindamisega, ületas osalenud raamatukogude arv läbiviijate ootusi mitmekordselt.

Hindamistulemused on esinduslikud samuti regionaalsest aspektist. Hindamises osalesid nii suuremad maakondlikud keskraamatukogud ning linna- ja vallaraamatukogud kui ka väikesemad külaraamatukogud. Väga hästi on maakondadest esindatud Saaremaa, Pärnumaa, Viljandimaa, Raplamaa, Jõgevamaa, Võrumaa, Lääne-Virumaa ja Harjumaa raamatukogud. Vähemal määral on osalejaid Ida-Virumaal, Tartumaal, Põlvamaal, Järvamaal ja Läänemaal. Hindamises ei osalenud ükski raamatukogu Hiiumaalt ega Valgamaalt, samuti ei viidud hindamist läbi Tallinna Keskraamatukogus ega Tartu Linnaraamatukogus.

Hindamistulemused sisestanud kontaktisikud:

Sisestaja ametikoht	Arv
Raamatukogu direktor/juhataja	110
Kogude juht/koguhoidja	9
Turundus- ja kommunikatsioonispetsialist	1
Muu amet (nt projektijuht)	5

TULEMUSTE ESITAMINE

Tulemuste hindamisel on antud ülevaade nii vastajate protsentuaalsest jaotusest eri vastusevariantide vahel, aga ka keskmiste hinnete kaudu, mis võimaldavad välja tuua Eesti raamatukogude tugevamad ja nõrgemad kohad. Keskmine hinne on 3-punkti süsteemis, kus „eeskujulik tase“ on 3 punkti, „hea tase“ on 2 punkti, „rahuldav tase“ on 1 punkt ja „mitterahuldav tase“ on 0 punkti. Lisaks on esitatud lühikokkuvõtte vastajate poolt antud sõnalistest selgitustest ja kommentaaridest.

KOONDTABEL

Tabelis on toodud koondandmed keskmiste hinnete kohta iga kriteeriumi lõikes ja nende vastajate osakaal, kes hindasid end antud kriteeriumi puhul mitterahuldavale tasemele.

Hindamiskriteerium	Hinne	Mitterahuldavate osakaal
4.1. Raamatukogus on piisav arv töötajaid kvaliteetse teenuse osutamiseks.	2,36	5%
3.5. Raamatute laenutamise ootejärjekorrad on mõistliku pikkusega, teenus on kiire ja kättesaadav.	2,16	4%
3.6. Kasutajate rahulolu raamatute laenutamise ooteaja pikkusega on kõrge.	2,13	3%
4.3. Raamatukogutöötajad tegelevad regulaarselt enesetäiendamisega kutsestandardiga seotud pädevuste arendamiseks, töötajad osalevad siseriiklikel ja välislahetustel, et õppida tundma parimaid praktikaid teistest Eesti ja välisriikide raamatukogudest.	2,04	3%
1.4. Rahvaraamatukogu teeninduspiirkonna ulatus ja ligipääsetavus tagavad teenuste kättesaadavuse, vajadusel pakutakse mobiilset raamatukoguteenust hajaasustusega piirkondades.	2,00	6%
5.2. Raamatukogu kasutuses on piisavalt ruumi, et korraldada põhiülesannete täitmiseks vajalikke tegevusi.	1,98	8%
3.2. Raamatukogu hangitud väljaanded katavad elanikkonna vajadused.	1,97	2%
1.3. Raamatukogu teeb kohalikul tasandil aktiivselt koostööd teiste asutustega, vajadusel ka üle konkreetse omavalitsuse piiride.	1,94	0%
3.1. Raamatukogu lähtub kogude komplekteerimisel kinnitatud põhimõtetest, kasutajate tagasisidest ja väljaannete kasutamise statistikast.	1,92	4%
5.3. Raamatukogu füüsilise keskkonna arendamisel lähtutakse ennekõike kasutajate vajadustest, raamatukogu ruum peab olema maksimaalselt avatud ja mitmeotstarbeline, inimesed soovivad seal aega veeta, sh kohtuda, õppida, töötada ja kultuuriselt aega sisustada.	1,90	5%
3.4. Erilist tähelepanu pööratakse laste- ja noortekirjanduse hankimisele	1,86	7%
5.6. Raamatukogu paikneb kvaliteetse teenuse pakkumist võimaldavates ruumides, kasutajatele on tagatud tänapäevane ja tehniliselt korras taristu.	1,82	9%
5.1. Raamatukogu paikneb keskses ja ligipääsetavas kohas, teiste peamiste avalike teenuste läheduses, raamatukogu on avalikus ruumis hästi leitav ja kergesti ligipääsetav väikelastele, eakatele ja erivajadustega inimestele.	1,72	9%

2.6. Teenuste arendamisel lähtutakse kasutajate vajadustest ja tagasisidest, kasutajad on rahul pakutavate teenuste kvaliteediga.	1,70	9%
4.2. Raamatukogus töötavatel spetsialistidel (sh direktoril) on kutsekvalifikatsioon (võib olla omandamisel), erialane haridus või ettevalmistus raamatukogus töötamiseks, ettevalmistus tagab valmisoleku pakkuda teenust eri vanuseastmetele ja ühiskonnagruppidele, teenust pakutakse lisaks eesti keelele ka teistes piirkonnas laialdaselt kasutatavates keeltes.	1,70	4%
2.5. Raamatukogu tutvustab regulaarselt pakutavaid teenuseid avalikkuses, sh kohaliku meedia ja sotsiaalmeedia kanalite kaudu.	1,60	7%
2.4. Raamatukogu lahtiolekuajad võtavad maksimaalselt arvesse kasutajate vajadusi.	1,57	1%
3.3. Raamatukogu tagab kasutajatele juurdepääsu peamistele üleriigilistele ajalehtedele ja ajakirjadele.	1,46	10%
5.5. Raamatukogu töökeskkond vastab tänapäevastele nõuetele, sh töökoha ergonoomika, mööbel, valgustus, temperatuur jm.	1,45	6%
2.7. Raamatukogu on kohalikele elanikele oluline ja vajalik, raamatukogu teenuseid kasutab ja raamatukogu korraldatud või kaaskorraldatud tegevustes osaleb märkimisväärne osa kohalikust elanikkonnast.	1,43	9%
2.1. Raamatukogu pakub mitmekülgseid teenuseid ja tegevusi eri vanusegruppidele ja ühiskonnagruppide esindajatele, lisaks infoteenustele ja laenutustele korraldatakse erinevaid sündmusi ja tegevusi mh lastele, eakatele, muukeelsetele elanikele, erivajadustega inimestele jt.	1,41	4%
2.3. Raamatukogu pakub erinevaid infoteenuseid ja jagab informatsiooni teavikute leidumise kohta kogudes, aitab täpsustada andmeid ja fakte, abistab ning konsulteerib info otsingul. Raamatukogule on võimalik päringuid esitada läbi erinevate kanalite.	1,36	2%
1.2. Raamatukoguteenuse pakkumine on kajastatud omavalitsuse strateegilistes dokumentides.	1,30	6%
4.4. Raamatukogus on tagatud spetsialistide pealekasv, töötingimused on piisavalt atraktiivsed, et tagada vajalike töökohtade täitmine kvalifitseeritud spetsialistidega.	1,24	9%
1.5. Raamatukoguvaldkonna spetsialistid on kaasatud kultuurivaldkonda ja teisi seotud valdkondi puudutavate otsuste tegemisse.	1,18	14%
5.4. Raamatukogul on tänapäevane tehniline varustatus, sh moodne ja vajaliku võimsusega arvutipark, statsionaarne ja traadita turvaline internetiühendus, printimis- ja skaneerimisvõimalused, võrguväljaannete lugemise võimalus, seadmed, mis toetavad hariduslike ja vabaajategevuste läbiviimist.	1,16	15%
2.2. Raamatukogud pakuvad lisaks füüsilistele teenustele ka veebipõhiseid teenuseid (sh e-raamatute laenutamine), raamatukogud võimaldavad ligipääsu e-riigi teenustele.	1,05	9%
1.1. Rahvaraamatukogul on koostatud ja kinnitatud arengukava, mis määratleb peamised eesmärgid ja tegevused.	1,03	28%

3.7. Raamatukogu tegeleb kogude regulaarse uuendamisega, st kogude pideva täiendamise ja regulaarselt vanemate raamatute kogudest väljaarvamise. Valem: $(100 \times \text{juurdetulnud või kogudest kustutatud väljaannete arv}) / \text{kogude kogumaht aasta lõpus} = \text{kogude uuenemise protsent}$. Valemissse valitakse juurde tulnud või kustutatud väljaannete arv sõltuvalt sellest, kumb näitaja on väiksem.	0,95	35%
3.8. Raamatukogu kogud on aktiivses kasutuses.	0,83	41%
3.9. Kogud sisaldavad erinevaid väljaandeid erinevatel infokandjatel ja formaatides, sh e-raamatud, audiovisuaalsed materjalid.	0,80	32%
4.5. Rahvaraamatukogu töötajate töötasu on konkurentsivõimeline ja tagab uute spetsialistide järelkasvu.	0,22	76%

Tulemused annavad suuna nii raamatukogudele, omavalitsustele kui riigile valdkonna arendamise võtmekohtade osas järgmistel aastatel. Eesti rahvaraamatukogud on rahvusvahelises võrdluses väga heal positsioonil. Enesehindamise tulemusel võib kinnitada, et Eestis on tugev rahvaraamatukogude võrgustik, investeeringud ruumidesse on võimaldanud pakkuda kaasaegsemat teenust, spetsialistid on end pidevalt täiendamas, et olla kursis uute trendide ja tehnoloogiatega ning kasutajad on valdavalt rahul raamatukogude pakutavate teenuste kvaliteediga.

Samal ajal toob enesehindamine välja väga tõsised murekohad, mille lahendamata jätmise ohustab raamatukogunduse valdkonna kestlikkust pikemas perspektiivis. Suurimaks murekohaks on raamatukogutöötajate väärtustamine ja pealekasv. Kuigi töö raamatukogus on nõudlik ja lisanduvad ülesanded kaasaegsete teenuste pakkumisel eeldavad pidevat arengut, on raamatukogutöötajate töötasud kriitilisel piiril. Kuna riiklikud miinimumtasud kultuuritöötajatele ei kehti omavalitsustele, on eriti maaraamatukogude puhul raskusi elamisväärse tasu maksimisega ja uute töötajate leidmisega.

Teise suure murekohana joonistub tulemustest välja teavikute rahastamise väiksusest tulenevad probleemid – kogusid ei ole võimalik piisavalt uuendada. Kuna riik ei toeta e-raamatute ega teiste infokandjate laenutamist, siis ei ole võimalik pakkuda väljaandeid eri infokandjatel, eriti puudutab see nooremaid lugejaid. Veebipõhiste teenuste pakkumine ja kvaliteet ei vasta Eesti kui e-riigi kuvandile, raamatukogude kasutuses olevad tehnilised vahendid on sageli vananenud.

Poliitilised, majanduslikud, sotsiaal-kultuurilised ja tehnoloogilised muudatused eeldavad raamatukogudelt pidevalt ajaga kaasas käimist ja teenuste strateegilist arendamist. Samal ajal ei ole paljudel raamatukogudel kinnitatud strateegiat. Olukorra muudab keerulisemaks seegi, et omavalitsused ise ei kajasta sageli raamatukogu rolli ja tähtsust oma arengukavades.

1. RAHVARAAMATUKOGUDE STRATEEGILINE POSITSIOON

Kogu teemavaldkonna keskmine hinne: **1,49 punkti**.

Kõige kriitilisemalt hindavad raamatukogud arengukavade olemasolu ja nende kvaliteeti, aga ka raamatukoguspetsialistide kaasatust omavalitsuse kultuurivaldkonda ja teisi seotud valdkondi puudutavate otsuste tegemisse. Kõige positiivsemalt hinnatakse raamatukogude teeninduspiirkondade ulatust ja ligipääsetavust, samuti on kõrgelt hinnatud koostööd teiste asutustega nii enda kui teistes omavalitsuses.

1.1. RAHVARAAMATUKOGUL ON KOOSTATUD JA KINNITATUD ARENGUKAVA, MIS MÄÄRATLEB PEAMISED EESMÄRGID JA TEGEVUSED.

Vastajate keskmine hinne: **1,03 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu arengukava on omavalitsuse poolt kooskõlastatud, arengukava on aluseks eelarve koostamisel ja arendustegevuste kavandamisel, arengukava on koostatud viieks aastaks koos detailse iga-aastase tegevuskavaga.	11%
Hea tase: Raamatukogu on koostanud oma arengukava, mis käsitleb põhjalikult hetkeolukorda, raamatukogu missiooni ja visiooni, eesmärgi ja nende saavutamiseks kavandatud tegevusi ja finantse.	8%
Rahuldav tase: Raamatukogu on koostanud oma arengukava, mis sisaldab hetkeolukorra analüüsi, peamisi eesmärgi ja olulisemaid tegevusi.	23%
Mitterahuldav tase	28%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	30%

Paljudel juhtudel raamatukogudel arengukava puudub, mõnel juhul on see küll koostatud, kuid kinnitamata. Mitmel juhul olid vastajateks haruraamatukogud, kellel endal arengukava puudub, küll aga on see olemas või koostamisel keskraamatukogus. Keeruliseks muudab olukorra haldusreformijärgne segadus. Omavalitsused on oma arengukavasid uuendamas ning pole selge, millised on ootused raamatukogudele sisendi andmiseks. Paljud raamatukogud, kellel on olemas kehtiv arengukava, nendivad, et arengukavades on kirjas üldised põhimõtted, aga puuduvad konkreetsete tegevused ja/või finantsid. Kahjuks on mitmeid omavalitsusi, kes ei ole pidanud oluliseks raamatukogu arengukava koostamist. On raamatukogusid, kelle hinnangul pole arengukava vajalik, kuna kehtestatud on rida teisi dokumente (põhimäärus, kasutamise eeskirjad, komplekteerimispõhimõtted jms).

1.2. RAAMATUKOGUTEENUSE PAKKUMINE ON KAJASTATUD OMAVALITSUSE STRATEEGILISTES DOKUMENTIDES.

Vastajate keskmine hinne: **1,30 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Omavalitsuse arengukavas (nii üldises kui valdkondlikes) on seatud selged eesmärgid, meetmed, rahastamisallikad jm, mis loovad eeldused raamatukogu mitmekülgseks arenguks.	3%
Hea tase: Raamatukogu tegevus on seotud omavalitsuse erinevate eesmärkidega, sh hinnatakse raamatukogu kultuurilist, hariduslikku ja sotsiaalset rolli.	26%
Rahuldav tase: Raamatukogu tegevus ja eesmärgid sisalduvad omavalitsuse arengukavas.	51%
Mitterahuldav tase	6%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	14%

Omavalitsuste strateegiliste dokumentide osas valitseb hetkel segadus seoses valdade liitumisega. Paljudes kohtades on arengukavad alles koostamisel. Valdavalt on raamatukogu omavalitsuste arengukavades küll mainitud, kuid sisulisemalt pole raamatukogu rolli lahti kirjutatud. Kajastus arengukavas jääb pealiskaudseks, mainitud on ühelauseliseltselt, et vallas on raamatukogu või et raamatukogu on kaasaegne teabekeskus. Teisalt on ka positiivseid näiteid, kus valla arengukavas rõhutatakse raamatukogu kultuurilist, hariduslikku ja kogukondlikku tähtsust. Mõnel pool on haldusreformijärgselt kavas tööle võtta täiskohaga kultuurispetsialist, kelle ülesandeks saab valla kultuuriasutuste (sh raamatukogu) töö koordineerimine.

1.3. RAAMATUKOGU TEEB KOHALIKUL TASANDIL AKTIIVSELT KOOSTÖÖD TEISTE ASUTUSTEGA, VAJADUSEL KA ÜLE KONKREETSE OMAVALITSUSE PIIRIDE.

Vastajate keskmine hinne: **1,94 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu ja teiste seotud asutuste, sh kultuuri-, haridus- ja sotsiaalasutuste vahel on tihe koostöö, raamatukogu pakub neile teenuseid, korraldatakse ühistegevusi ja vajadusel pakutakse ühiseid teenuseid.	22%
Hea tase: Raamatukogu töötab regulaarselt üheskoos teiste seotud asutustega ühistegevuste korraldamiseks, sh kultuuri-, haridus- ja sotsiaalasutustega. Raamatukogu pakub neile asutustele teenuseid.	48%
Rahuldav tase: Raamatukogul on kontaktid teiste seotud asutustega konkreetsete algatuste raames, sh kultuuri-, haridus- ja sotsiaalasutustega.	29%
Mitterahuldav tase	0%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	1%

Kriteerium sai valdavalt positiivse hinnangu. Raamatukogud teevad tihedat koostööd paljude teiste asutustega, sh koolide ja lasteaedadega, kultuurikeskustega, külaseltsidega, muuseumidega, noortekeskustega, päevakeskustega, hooldekodudega, vaba aja keskustega, kolmanda sektori organisatsioonidega, samuti teiste raamatukogudega ja üleriigilistega organisatsioonidega, nt Kaitseliiduga.

1.4. RAHVARAAMATUKOGU TEENINDUSPIIRKONNA ULATUS JA LIGIPÄÄSETAVUS TAGAVAD TEENUSTE KÄTTESAADAVUSE, VAJADUSEL PAKUTAKSE MOBIILSET RAAMATUKOGUTEENUST HAJAASUSTUSEGA PIIRKONDADES.

Vastajate keskmine hinne: **2,0 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Igas kuni 10 000 elanikuga linnas on vähemalt üks rahvaraamatukogu või harukogu, üle selle vähemalt üks rahvaraamatukogu keskmiselt iga 15 000 elaniku kohta, mujal on iga 500 elaniku kohta vähemalt üks raamatukogu või harukogu. Teenused on väga hästi ligipääsetavad, raamatukokku jõudmise aeg ühistransporti kasutades on mõistlik ja turvaline, mitte ületades 30 min. Hajaasustusega piirkondades on korraldatud mobiilne raamatukoguteenus.	32,5%
Hea tase: Igas kuni 10 000 elanikuga linnas on vähemalt üks rahvaraamatukogu või harukogu, üle selle vähemalt üks rahvaraamatukogu keskmiselt iga 15 000 elaniku kohta, mujal on iga 500 elaniku kohta vähemalt üks raamatukogu või harukogu. Teenused on hästi ligipääsetavad, raamatukokku jõudmise aeg ühistransporti kasutades on mõistlik ja turvaline, mitte ületades 45 min. Hajaasustusega piirkondades on korraldatud mobiilne raamatukoguteenus.	31,5%
Rahuldav tase: Igas kuni 10 000 elanikuga linnas on vähemalt üks rahvaraamatukogu või harukogu, üle selle vähemalt üks rahvaraamatukogu keskmiselt iga 15 000 elaniku kohta, mujal on iga 500 elaniku kohta vähemalt üks raamatukogu või harukogu. Teenused on ligipääsetavad, raamatukokku jõudmise aeg on ühistransporti kasutades mõistlik ja turvaline, mitte ületades 60 min. Hajaasustusega piirkondades on korraldatud mobiilne raamatukoguteenus.	22%
Mitterahuldav tase	6%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	8%

Kriteerium sai kõrge hinde. Valdavalt vastab raamatukogude arv elanike arvu suhtes seaduse nõuetele, raamatukogu paiknemine ja kohaliku transpordi korraldus võimaldavad raamatukokku jõuda vähem kui 30 või 45 minutiga, teistel juhtudel ei võta teekond üle 60 minuti. Osa raamatukogusid kasutavad koduteenus, liikumispuudega lugejatele on organiseeritud koostöös valla sotsiaaltöötajaga raamatute laenus. Keegi vastanutest ei maininud mobiilse raamatukoguteenuse pakkumist hajaasustusega piirkondades, seda toodi mitmel korral põhjenduseks madalama taseme valikul. Küll aga pakuvad raamatukogud paindlikke lahendusi (sh koduteenust), mis katab osaliselt mobiilse raamatukoguteenuse vajaduse.

1.5. RAAMATUKOGUVALDKONNA SPETSIALISTID ON KAASATUD KULTUURIVALDKONDA JA TEISI SEOTUD VALDKONDI PUUDUTAVATE OTSUSTE TEGEMISSE.

Vastajate keskmine hinne: **1,18 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Omavalitsus kaasab regulaarselt raamatukoguspetsialiste kohaliku tasandi poliitikakujundamisse kõikides küsimuses, mis puudutavad kultuuri panust kohaliku elu arendamisel, sh haridus- ja sotsiaalküsimused.	6%
Hea tase: Omavalitsus kaasab regulaarselt raamatukoguspetsialiste kohaliku tasandi poliitikakujundamisse, peamiselt kultuuri- ja haridusvaldkondi puudutavates küsimustes.	17%
Rahuldav tase: Omavalitsus kaasab vajadusel raamatukoguspetsialiste kohaliku tasandi poliitikakujundamisse, peamiselt kultuurivaldkonda puudutavates küsimustes.	54%
Mitterahuldav tase	14%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	9%

Üldiselt leiti, et kuigi raamatukogutöötajaid kaasatakse teatud määral üksiküsimuste arutamisel, siis regulaarselt kaasamist laiemalt sageli ei toimu. Mitmel korral nenditi, et haldusreformi käigus ei kaasatud raamatukogude inimesi arutelude juurde, mis puudutas kultuurivaldkonna korraldust liitumise järgselt. Seal, kus kohalikku volikokku kuulub mõni raamatukogutöötaja, on side volikogu ja raamatukogu vahel tihe, teistes kohtades see sageli nii ei ole. Üldiselt on olukord valdade liitumise järel sedavõrd uus, et veel ei ole selge, kuidas uued omavalitsuste esindajad raamatukogusid edaspidi kaasata kavatsevad.

2. RAHVARAAMATUKOGUDE PAKUTAVAD TEENUSED

Kogu teemavaldkonna keskmine hinne: **1,44 punkti**.

Antud teemavaldkond sai võrreldes teistega kõige madalama hinde. Kõige kriitilisemalt hindavad raamatukogud veebipõhiste teenuste osutamise võimekust, sh e-raamatute laenutamist. Kõige positiivsema hinnangu on saanud kasutajate rahulolu pakutavate teenuste kvaliteediga.

2.1. RAAMATUKOGU PAKUB MITMEKÜLGSEID TEENUSEID JA TEGEVUSI ERI VANUSEGRUPPIDELE JA ÜHISKONNAGRUPPIDE ESINDAJATELE, LISAKS INFOTEENUSTELE JA LAENUTUSTELE KORRALDATAKSE ERINEVAID SÜNDMUSI JA TEGEVUSI MH LASTELE, EAKATELE, MUUKEELSETELE ELANIKELE, ERIVAJADUSTEGA INIMESTELE JT.

Vastajate keskmine hinne: **1,41 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu pakub lisaks põhiteenustele ja lisaprogrammidele võimalusi eri sihtgruppidele enesearendamise ja elukestva õppega tegelemiseks, sh uute tehnoloogiate kasutamise seotud teenuseid. Pakutavate teenuste väljatöötamisel ja elluviimisel tehakse koostööd erialaspetsialistidega, programme viiakse ellu koostöös kultuuri-, haridus- ja sotsiaalasutustega.	6%
Hea tase: Raamatukogu pakub lisaks põhiteenuste osutamisele mitmeid lisategevusi, korraldab sündmusi, viib ellu programme ja pakub elanikele koostegemise võimalusi. Pakutavad teenused on sõltuvalt omavalitsuse vajadustest mitmekeelsed, raamatukogu taristu võimaldab igakülgset juurdepääsu erivajadustega inimestele.	33%
Rahuldav tase: Raamatukogu pakub põhiteenuseid, sh laenutusi, juurdepääsu informatsioonile ja e-teenustele, nõustamist ja koolitusi. Pakutavad teenused on kättesaadavad eri vanuse- ja ühiskonnagruppidele, teenuste väljatöötamisel on arvestatud	55%

eri sihtgruppide vajadustega, raamatukogu taristu võimaldab vähemalt piiratud ulatuses juurdepääsu erivajadustega inimestele.	
Mitterahuldav tase	4%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	2%

Peamiste probleemidena toodi välja puudused erivajadustega inimestele teenuste osutamisel, samuti ei pakuta paljudel juhtudel teenuseid muukeelsetele elanikele. Küll aga leidsid valdav enamus vastajatest, et raamatukogud toimivad edukalt kogukonnakeskustena. Seal korraldatakse sündmusi ja pakutakse teenuseid lastest eakateni, sh korraldatakse koolitusi, näitusi ja teisi kultuurisündmusi, ligipääsu digitaalsetele materjalidele jpm.

2.2. RAAMATUKOGUD PAKUVAD LISAKS FÜÜSILISTELE TEENUSTELE KA VEEBIPÕHISEID TEENUSEID (SH E-RAAMATUTE LAENUTAMINE), RAAMATUKOGUD VÕIMALDAVAD LIGIPÄÄSU E-RIIGI TEENUSTELE.

Vastajate keskmine hinne: **1,05 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogus on kasutusel kasutajasõbralik veebipõhiste teenuste süsteem, mis võimaldab juurdepääsu suurele hulgale digiressurssidele.	0%
Hea tase: Ligipääs e-raamatutele, sh uudiskirjandusele on loodud veebipõhiselt. Raamatukogu pakub ligipääsu digilehtedele ja avalikele e-teenustele, raamatukogutöötajad nõustavad kasutajaid e-teenuste kasutamisel.	13%
Rahuldav tase: Raamatukogu tagab kasutajatele vähemalt kohapealse ligipääsu digilehtedele ja e-raamatutele, sh uudiskirjandusele. Raamatukogu pakub juurdepääsu avalikele e-teenustele, raamatukogu-töötajad nõustavad kasutajaid e-teenuste kasutamisel.	75%
Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	3%

Antud kriteeriumi puhul on oluline meeles pidada, et kuigi 21. sajandi raamatukogu visiooni põhjal peaks tänapäevastele nõuetele vastav raamatukogu pakkuma ka mitmekülgeid e-teenuseid ja ligipääsu teavikutele eri infokandjatel, sh e-raamatutele, ei ole Eestis vastav kohustus seaduse tasemel reguleeritud, seetõttu ei toetata e-raamatute laenutamist riiklikult. Seetõttu raamatukogud e-raamatute laenutamist ei paku (v.a. Tallinna ja Tartu raamatukogud). Paljudes raamatukogudes ei pakuta ka ligipääsu digilehtedele, muus osas on ligipääs riiklikele e-teenustele tagatud.

2.3. RAAMATUKOGU PAKUB ERINEVAID INFOTEENUSEID JA JAGAB INFORMATSIOONI TEAVIKUTE LEIDUMISE KOHTA KOGUDES, AITAB TÄPSUSTADA ANDMEID JA FAKTE, ABISTAB NING KONSULTEERIB INFO OTSINGUL. RAAMATUKOGULE ON VÕIMALIK PÄRINGUID ESITADA LÄBI ERINEVATE KANALITE.

Vastajate keskmine hinne: **1,36 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Nõustamisteenuse kaudu on kasutajatel võimalik saada vastus päringule 24 tunni jooksul, sh ka nädalavahetustel. Raamatukogu pakub lisaks eriteenuseid (süsteemsed koolitusprogrammid, digiteerimine, valikteadistus, genealoogilised otsingud, logopeed vms.).	2%
Hea tase: Nõustamisteenuse kaudu on kasutajatel võimalik saada vastus päringule 48 tunni jooksul läbi erinevate kanalite.	31%
Rahuldav tase: Päringute lahendamisel kasutatakse lisaks oma kogus olevatele materjalidele ja andmebaasidele erinevaid veebiressursse ning vajadusel tellitakse puuduv raamat või artikkel teisest raamatukogust (RVL). Nõustamise ja kasutajakoolituste kaudu tagatakse, et lugejad on infootsi-võimalustega kursis ning oskavad seda endale vajalikul	65%

määral kasutada. Päringuid on võimalik esitada raamatukogusse kohale tulemata nii telefoni kui interneti kaudu.	
Mitterahuldav tase	2%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	0%

Raamatukogud nõustavad kasutajaid ning aitavad RVLi abil hankida vajalikke raamatuid ka mujalt. Paljud raamatukogud vastavad päringutele operatiivselt nii telefoni, e-maili kui sotsiaalmeedia kaudu, osades raamatukogudes ei ole võimalik päringuid edastada veebi kaudu.

2.4. RAAMATUKOGU LAHTIOLEKUAJAD VÕTAVAD MAKSIMAALSELT ARVESSE KASUTAJATE VAJADUSI.

Vastajate keskmine hinne: **1,57 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu võimaldab ligipääsu mitmetele teenustele ka töövälisel ajal, nn avatud raamatukogu põhimõtte rakendamine. Vähemalt 85% kasutajatest on rahul lahtiolekuaegadega.	8%
Hea tase: Raamatukogu võimaldab raamatute tagastamist ja tagastustähtaja pikendamist ka töövälisel ajal. Vähemalt 80% kasutajatest on rahul lahtiolekuaegadega.	40%
Rahuldav tase: Raamatukogu lahtioleku aeg võtab võimalusel arvesse nii tööl käivate inimeste kui teiste kasutajate vajadusi. Vähemalt 75% kasutajatest on rahul lahtiolekuaegadega.	47%
Mitterahuldav tase	1%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	4%

Üldiselt on kasutajate rahulolu lahtiolekuaegadega kõrge. Peamise probleemina paindlike lahtiolekuaegade pakkumisel toodi välja töötajate vähesust, küll aga on paljudes raamatukogudes kasutusel tagastuskastid, mis võimaldavad raamatuid tagastada ka töövälisel ajal, samuti on võimalik infosüsteemis tagastustähtaegu pikendada.

2.5. RAAMATUKOGU TUTVUSTAB REGULAARSELT PAKUTAVAIK TEENUSEID AVALIKKUSES, SH KOHALIKU MEEDIA JA SOTSIAALMEEDIA KANALITE KAUDU.

Vastajate keskmine hinne: **1,60 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu on sotsiaalmeedias esindatud ja aktiivselt inimesi oma tegevustesse kaasav.	18%
Hea tase: Raamatukogu tutvustab oma tegevusi regulaarselt lisaks omavalitsuse kodulehel, partnerite kanalites ja sotsiaalmeedias.	30%
Rahuldav tase: Raamatukogu tutvustab oma tegevusi regulaarselt oma kodulehel (võib olla nii iseseisev lehekülg kui suurema üksuse alaleht) ja kohalikus meedias.	43%
Mitterahuldav tase	7%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	2%

Paljud raamatukogud tutvustavad oma tegevusi valla kodulehel ja valla ajalehes, samuti tehakse regulaarseid postitusi raamatukogu enda veebilehel ja sotsiaalmeedias (mõnel raamatukogul on kasutusel ka blogi). Suuremate sündmuste puhul on tegevusi kajastatud ka maakonnalehtedes.

2.6. TEENUSTE ARENDAMISEL LÄHTUTAKSE KASUTAJATE VAJADUSTEST JA TAGASISIDEST, KASUTAJAD ON RAHUL PAKUTAVATE TEENUSTE KVALITEEDIGA.

Vastajate keskmine hinne: **1,70 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu kogub regulaarselt kasutajate tagasisidet ja viib läbi rahulolu-uuringut. Kasutajad hindavad raamatukoguteenust vähemalt 80% maksimumhindest.	16%
Hea tase: Kasutajad hindavad raamatukoguteenust vähemalt 70% maksimumhindest.	28%
Rahuldav tase: Kasutajad hindavad raamatukoguteenust vähemalt 60% maksimumhindest.	21%
Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	26%

Paljudel juhtudel ei ole raamatukogudes rahulolu-uuringut läbi viidud, mistõttu ei osata kasutajate rahulolu täpselt hinnata. Teised kasutasid vanemaid andmeid, väiksema valimiga ankeetküsitluste tulemusi või valla arengukava raames läbi viidud küsitluste tulemusi. Kindlasti annaks kasutaja hinnangust adekvaatsema pildi ühtsetel alustel koostatud võrreldava uuringu kasutamine kõikides rahvaraamatukogudes.

2.7. RAAMATUKOGU ON KOHALIKELE ELANIKELE OLULINE JA VAJALIK, RAAMATUKOGU TEENUSEID KASUTAB JA RAAMATUKOGU KORRALDATUD VÕI KAASKORRALDATUD TEGEVUSTES OSALEB MÄRKIMISVÄÄRNE OSA KOHALIKUST ELANIKKONNAST.

Vastajate keskmine hinne: **1,43 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Küllastuste (mitte inimeste) arv raamatukogu tegevustes, sh koostöös partneritega korraldatud sündmustel, koolitustel ja teistes raamatukoguga seotud tegevustes nii raamatukogu ruumides kui väljaspool moodustab vähemalt 50% teeninduspiirkonna elanike arvust.	13%
Hea tase: Küllastuste (mitte inimeste) arv raamatukogu tegevustes, sh koostöös partneritega korraldatud sündmustel, koolitustel ja teistes raamatukoguga seotud tegevustes nii raamatukogu ruumides kui väljaspool moodustab vähemalt 40% teeninduspiirkonna elanike arvust.	24%
Rahuldav tase: Küllastuste (mitte inimeste) arv raamatukogu tegevustes, sh koostöös partneritega korraldatud sündmustel, koolitustel ja teistes raamatukoguga seotud tegevustes nii raamatukogu ruumides kui väljaspool moodustab vähemalt 25% teeninduspiirkonna elanike arvust.	46%
Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	8%

Käesolev kriteerium ja selle sihttasemed vajavad edaspidi täpsustamist. Kõikide vastajate jaoks ei ole üheselt selge, mida tuleks küllastuste arvu sisse arvestada. Eri raamatukogude vastav näitaja oli väga erinev – on raamatukogusid, kus tegevustesse hõivatud inimeste osakaal kogu elanikkonnast on mitusada protsenti, samas on palju kohti, kus see protsent jäi 25% piiridesse.

3. KOGUDE KUJUNDAMINE

Kogu teemavaldkonna keskmine hinne: **1,56 punkti**.

Kõige kriitilisemalt hindavad raamatukogud pakutavate infokandjate ja väljaannete mitmekesisist valikut, kogude ringlust ehk raamatukogu laenuvõime ja kogude suuruse suhtarvu ning kogude regulaarse uuendamise võimekust, kusjuures kõik kolm näitajat on saanud punktiskoori alla 1. Kõige positiivsema hinnangu on saanud raamatute ootejärjekordade pikkus ja kasutajate rahulolu ooteajaga.

3.1. RAAMATUKOGU LÄHTUB KOGUDE KOMPLEKTEERIMISEL KINNITATUD PÕHIMÕTETEST, KASUTAJATE TAGASISIDEST JA VÄLJAANNETE KASUTAMISE STATISTIKAST.

Vastajate keskmine hinne: **1,92 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Kinnitatud ja avalikustatud põhimõtted määratlevad prioriteedid, mis arvestavad eri vanuse- ja ühiskonnagruppide vajadustega, sh näevad ette eri keeltes väljaannete hankimise.	7%
Hea tase: Kogude komplekteerimise põhimõtted arvestavad eri vanuse- ja ühiskonnagruppide vajadustega.	77%
Rahuldav tase: Kogude komplekteerimise põhimõtted on kinnitatud ja avalikustatud.	9%
Mitterahuldav tase	4%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	3%

Raamatukogud lähtuvad suures ulatuses kinnitatud ja avalikustatud komplekteerimis põhimõtetest, komplekteerimisel tehakse koostööd kohaliku kooli ja teiste osapooltega, küsitakse sisendit kasutajatelt. Komplekteerimisel seab kõige suurema takistuse vahendite vähesus, kuid piiratud ressurssidega püütakse pakkuda võimalikult mitmekülgset valikut eri vanusegruppidele.

3.2. RAAMATUKOGU HANGITUD VÄLJAANDED KATAVAD ELANIKKONNA VAJADUSED.

Vastajate keskmine hinne: **1,97 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu hangib aastas keskmiselt 400 raamatut 1000 elaniku kohta.	32%
Hea tase: Raamatukogu hangib aastas keskmiselt 300 raamatut 1000 elaniku kohta.	34%
Rahuldav tase: Raamatukogu hangib aastas keskmiselt 200 raamatut 1000 elaniku kohta.	32%
Mitterahuldav tase	2%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	0%

Valdav enamus raamatukogudest suudab hankida aastas vähemalt 200 raamatut 1000 elaniku kohta, kuid võimalused eri omavalitsustes on väga erinevad. Mõnel juhul on märgitud, et olukord on ideaalilähedane, kuna omavalitsus panustab korralikult teavikute soetamisse, teistel juhtudel suudavad raamatukogud võrreldes 2006. aastaga soetada ligikaudu 40% vähem teavikuid.

3.3. RAAMATUKOGU TAGAB KASUTAJATELE JUURDEPÄÄSU PEAMISTELE ÜLERIIGILISTELE AJALEHTEDELE JA AJAKIRJADELE.

Vastajate keskmine hinne: **1,46 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu hangib kõik Eestis ilmuvad üleriigilised päeva- ja nädalalehed, ning vähemalt 40 nimetust ajakirju, sealhulgas ka võõrkeelseid väljaandeid.	13%
Hea tase: Raamatukogu hangib aastas vähemalt 2 päeva- ja 3 nädalalehte ning 30 nimetust ajakirju.	29%
Rahuldav tase: Raamatukogu hangib aastas vähemalt 20 nimetust perioodikat.	44%
Mitterahuldav tase	10%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	4%

Suuremates raamatukogudes on valdavalt olukord parem, maaraamatukogudes seavad eelarvelised võimalused piiri ette, samuti poleks väiksemates raamatukogudes piisavalt lugejaid.

3.4. ERILIST TÄHELEPANU PÖÖRATAKSE LASTE- JA NOORTEKIRJANDUSE HANKIMISELE

Vastajate keskmine hinne: **1,86 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Iga 16-aastase ja noorema kasutaja kohta hangitakse aastas vähemalt 1 raamat.	32%
Hea tase: Iga 16-aastase ja noorema kasutaja kohta hangitakse aastas vähemalt 0,8 raamatut.	26%
Rahuldav tase: Iga 16-aastase ja noorema kasutaja kohta hangitakse aastas vähemalt 0,6 raamatut.	32%
Mitterahuldav tase	7%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	3%

Raamatukogud peavad laste- ja noortekirjanduse hankimist läbivalt üheks prioriteediks. Samuti peetakse väga oluliselt Lastekirjanduse Keskuse soovitusnimekirju ja konkursside tulemusi, et Eestis ilmuvast lastekirjanduses paremini orienteeruda.

3.5. RAAMATUTE LAENUTAMISE OOTEJÄRJESKORRAD ON MÕISTLIKU PIKKUSEGA, TEENUS ON KIIRE JA KÄTTESAADAV.

Vastajate keskmine hinne: **2,16 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Ooteaja pikkus nimetuse kohta ei ületa keskmiselt 3 nädalat.	37%
Hea tase: Ooteaja pikkus nimetuse kohta ei ületa keskmiselt 4 nädalat.	42%
Rahuldav tase: Ooteaja pikkus nimetuse kohta ei ületa keskmiselt 5 nädalat.	13%
Mitterahuldav tase	4%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	4%

Ooteaja pikkusega raamatukogud suurt probleemi ei näe. Sageli polegi raamatutel ooteaega, menukriteeriumi puhul jääb tavapärane ooteaeg 2-4 nädala vahele, mis on lugejatele igati vastuvõetav.

3.6. KASUTAJATE RAHULOLU RAAMATUTE LAENUTAMISE OOTEAJA PIKKUSEGA ON KÕRGE.

Vastajate keskmine hinne: **2,13 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Ooteaja pikkusega on rahul vähemalt 80% kasutajatest.	35%
Hea tase: Ooteaja pikkusega on rahul vähemalt 70% kasutajatest.	28%
Rahuldav tase: Ooteaja pikkusega on rahul vähemalt 60% kasutajatest.	17%
Mitterahuldav tase	3%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	17%

Kasutajate rahulolu ooteaja pikkusega on läbivalt kõrge. Paljudes raamatukogudes pole rahuloluuuringut läbi viidud, mistõttu pole kriteeriumi taset võimalik adekvaatselt hinnata. Ühes raamatukogus läbi viidud uuring näitas, et 44,8% vastanutest peab mõistlikuks ooteajaks 2 nädalat, 41,4% vastanutest ei pidanud ooteaja pikkust üldse oluliseks, 10,3% vastanutest arvas, et ooteaeg võiks olla kuni 1 nädal.

3.7. RAAMATUKOGU TEGELEB KOGUDE REGULAARSE UUENDAMISEGA, ST KOGUDE PIDEVA TÄIENDAMISE JA REGULAARSELT VANEMATE RAAMATUTE KOGUDEST VÄLJAARVAMISEGA.

Valem: $(100 \times \text{juurdetulnud või kogudest kustutatud väljaannete arv}) / \text{kogude kogumaht aasta lõpus} = \text{kogude uuenemise protsent}$. Valemississe valitakse juurde tulnud või kustutatud väljaannete arv sõltuvalt sellest, kumb näitaja on väiksem.

Vastajate keskmine hinne: **0,95 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Kogude uuenemise protsent aastas on vähemalt 8%.	6%
Hea tase: Kogude uuenemise protsent aastas on vähemalt 6%.	21%
Rahuldav tase: Kogude uuenemise protsent aastas on vähemalt 4%.	36%
Mitterahuldav tase	35%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	2%

Enamus raamatukogusid mahub kogude uuendamise kriteeriumiga vähemalt rahuldava tasemeni. Paljude vastanute hinnangul tuleks senisest põhjalikumalt tegeleda raamatute mahakandmisega.

3.8. RAAMATUKOGU KOGUD ON AKTIIVSES KASUTUSES.

Vastajate keskmine hinne: **0,83 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Kogude ringlus ehk raamatukogu laenutuste ja kogude suuruse suhtarv on vähemalt 1,2.	6%
Hea tase: Kogude ringlus ehk raamatukogu laenutuste ja kogude suuruse suhtarv on vähemalt 1.	13%
Rahuldav tase: Kogude ringlus ehk raamatukogu laenutuste ja kogude suuruse suhtarv on vähemalt 0,8.	36%
Mitterahuldav tase	41%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	4%

Antud kriteeriumi tulemused on madalad, st kogud ei ole piisavalt aktiivses kasutuses. Põhjuseks on märgitud liiga suuri fonde, kooliraamatukogu liitmist rahvaraamatukoguga ning mahakandmise väikseid mahte.

3.9. KOGUD SISALDAVAD ERINEVAID VÄLJAANDEID ERINEVATEL INFOKANDJATEL JA FORMAATIDES, SH E-RAAMATUD, AUDIOVISUAALSED MATERJALID.

Vastajate keskmine hinne: **0,80 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Pakutavate infokandjate ja väljaannete valik on mitmekülgne ja sisaldab uuemaid materjale. Pakutava valikuga on rahul vähemalt 85% kasutajatest.	2%
Hea tase: Pakutavate infokandjate ja väljaannete valik on mitmekülgne. Pakutava valikuga on rahul vähemalt 80% kasutajatest.	12%
Rahuldav tase: Raamatukogu pakub lisaks raamatutele ja perioodikale ka muid väljaandeid ja infokandjaid, sh teatud valiku muusikat ja filme. Pakutava valikuga on rahul vähemalt 75% kasutajatest.	41%
Mitterahuldav tase	32%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	13%

Raamatukogude peamine mure on eri infokandjate vähesus, sh e-raamatud, filmid, audioraamatud jm. Kuna paljud raamatukogud ei ole läbi viinud rahulolu-uuringut, ei ole kasutajate rahulolu võimalik adekvaatselt hinnata. Mitmed raamatukogud märgivad oma vastustes, et lugejatel puudub huvi e-raamatute ja auviste vastu, küll aga peaks siinkohal analüüsima põhjus-tagajärg seoseid – kui palju potentsiaalseid kasutajaid jätab (tulevikus) raamatukogusse tulemata, kuna raamatukogu ei paku neile sobivaid infokandjaid?

4. RAHVARAAMATUKOGUSPETSIALISTIDE ETTEVALMISTUS

Kogu teemavaldkonna keskmine hinne: **1,51 punkti**.

Konkurentsituult kõige kriitilisemalt hindavad raamatukogud raamatukogutöötajate töötasusid, mis ei vasta paljudes enamikus omavalitsustes riiklikus kultuuripoliitika põhialuste dokumendis kehtestatud põhimõtetele. Kõige positiivsema hinnangu on saanud raamatukogus töötavate inimeste arv, mis on vajalik kvaliteetse teenuse osutamiseks. Samuti on kõrge hinnangu saanud töötajate võimalus enesetäiendamiseks.

4.1. RAAMATUKOGUS ON PIISAV ARV TÖÖTAJAJD KVALITEETSE TEENUSE OSUTAMISEKS.

Vastajate keskmine hinne: **2,36 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogus on vähemalt 1 töökoht 1000 elaniku kohta, minimaalselt täiskohaga 1 töötaja.	60%
Hea tase: Raamatukogus on vähemalt 0,9 töökohta 1000 elaniku kohta, minimaalselt täiskohaga 1 töötaja.	11%
Rahuldav tase: Raamatukogus on vähemalt 0,8 töökohta 1000 elaniku kohta, minimaalselt täiskohaga 1 töötaja.	19%
Mitterahuldav tase	5%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	5%

Valdav enamuse raamatukogusid vastab vähemalt rahuldavale tasemele, kuigi mõned vastajad märkisid õigustatult, et ühe töötaja olemasolu 1000 elaniku kohta ei taga veel seda, et oleks piisavalt tööjõudu kvaliteetse teenuse osutamiseks.

4.2. RAAMATUKOGUS TÖÖTAVATEL SPETSIALISTIDEL (SH DIREKTORIL) ON KUTSEKVALIFIKATSIOON (VÕIB OLLA OMANDAMISEL), ERIALANE HARIDUS VÕI ETTEVALMISTUS RAAMATUKOGUS TÖÖTAMISEKS, ETTEVALMISTUS TAGAB VALMISOLEKU PAKKUDA TEENUST ERI VANUSEASTMETELE JA ÜHISKONNAGRUPPIDELE, TEENUST PAKUTAKSE LISAKS EESTI KEELELE KA TEISTES PIIRKONNAS LAIALDASELT KASUTATAVATES KEELTES.

Vastajate keskmine hinne: **1,70 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogus töötavad erialase ettevalmistusega spetsialistid, töösse on kaasatud ka teiste valdkondade spetsialistid, töötajad osalevad regulaarselt täiendkoolituses. Raamatukogu suudab pakkuda teenust lisaks eesti keelele ka teistes antud piirkonnas sagedamini kasutatavates keeltes.	25%
Hea tase: Raamatukogus töötavad erialase ettevalmistusega spetsialistid, töösse on kaasatud ka teiste valdkondade spetsialistid (nt kultuuritöö, noorsootöö, sotsiaaltöö, infotehnoloogia	18%

jt). Raamatukogu suudab pakkuda teenust lisaks eesti keelele ka teistes antud piirkonnas sagedamini kasutatavates keeltes.	
Rahuldav tase: Raamatukogus töötavad erialase ettevalmistusega spetsialistid. Raamatukogu suudab pakkuda teenust lisaks eesti keelele ka teistes antud piirkonnas sagedamini kasutatavates keeltes.	46%
Mitterahuldav tase	4%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	7%

Suuremates raamatukogudes on kaasatud teenuste osutamisse ka teiste valdkondade spetsialistid, väiksemates raamatukogudes on töötajate arv oluliselt piiratum. Paljudel juhtudel on raamatukoguspetsialistidel erialane ettevalmistus või kutsekvalifikatsioon.

4.3. RAAMATUKOGUTÖÖTAJAD TEGELEVAD REGULAARSELT ENESETÄIENDAMISEGA KUTSESTANDARDIGA SEOTUD PÄDEVUSTE ARENDAMISEKS, TÖÖTAJAD OSALEVAD SISERIIKLIKEL JA VÄLISRIIKLIKEL, ET ÕPPIDA TUNDMA PARIMAIK PRAKTIKAIK TEISTEST EESTI JA VÄLISRIIKIDE RAAMATUKOGUDEST.

Vastajate keskmine hinne: **2,04 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu võimaldab aastas vähemalt 6 koolituspäeva töötaja kohta kutsestandardiga seotud pädevuste arendamiseks, sh tutvumist Eesti ja välisriikide heade praktikatega.	34%
Hea tase: Raamatukogu võimaldab aastas vähemalt 5 koolituspäeva töötaja kohta kutsestandardiga seotud pädevuste arendamiseks, sh tutvumist Eesti ja välisriikide heade praktikatega.	36%
Rahuldav tase: Raamatukogu võimaldab aastas vähemalt 4 koolituspäeva töötaja kohta kutsestandardiga seotud pädevuste arendamiseks, sh tutvumist Eesti ja välisriikide heade praktikatega.	24%
Mitterahuldav tase	3%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	3%

Suuremates raamatukogudes on võimalused koolitustel osaleda suuremad. Osaletakse koolituspäevadel, infopäevadel, õppevisiitidel nii Eestis kui ka välisriikides. Väiksemates raamatukogudes seavad piiranguid nii koolituseelarve kui ka töötajate vähesus, kes koolitusel viibivat raamatukogutöötajat asendaks.

4.4. RAAMATUKOGUS ON TAGATUD SPETSIALISTIDE PEALEKASV, TÖÖTINGIMUSED ON PIISAVALT ATRAKTIIVSED, ET TAGADA VAJALIKE TÖÖKOHTADE TÄITMINE KVALIFITSEERITUD SPETSIALISTIDEGA.

Vastajate keskmine hinne: **1,24 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu töökohad on täidetud kvalifitseeritud spetsialistidega, tagatud on uute töötajate pealekasv, raamatukogu on hinnatud tööandja. Töötajate rahulolu on vähemalt 90% maksimumist.	6%
Hea tase: Raamatukogu töökohad on täidetud kvalifitseeritud spetsialistidega, tagatud on uute töötajate pealekasv. Töötajate rahulolu on vähemalt 80% maksimumist.	16%
Rahuldav tase: Raamatukogu töökohad on täidetud kvalifitseeritud spetsialistidega. Töötajate rahulolu on vähemalt 70% maksimumist.	53%
Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	16%

Olemasolevad töökohad on suures osas kaetud kvalifitseeritud spetsialistidega. Kuna (eriti maapiirkondades) on töökohti piiratud koguses, siis tööjõuvoolavus on raamatukogudes väike. Samas on noori raamatukogudesse raske meelitada peamiselt madala palga tõttu. Kuna paljudes raamatukogudes pole läbi viidud töötajate rahulolu-uuringut, siis ei ole võimalik nende puhul kriteeriumi taset adekvaatselt hinnata.

4.5. RAHVARAAMATUKOGU TÖÖTAJATE TÖÖTASU ON KONKURENTSIVÕIMELINE JA TAGAB UUTE SPETSIALISTIDE JÄRELKASVU.

Vastajate keskmine hinne: **0,22 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukoguhoidja töötasu on võrdne või kõrgem riiklikult kehtestatud õpetajate töötasu alammäärast.	0%
Hea tase: Raamatukoguhoidja töötasu alammäär on kõrgem riiklike kultuuritöötajate brutotöötasu alammäärast.	3%
Rahuldav tase: Raamatukoguhoidja töötasu alammäär on vähemalt võrdne riiklike kultuuritöötajate brutotöötasu alammääraga.	15%
Mitterahuldav tase	76%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	6%

Konkurentsituult kõige madalama hinnangu saanud kriteerium, koguni 76% vastanutest peab olukorda mitterahuldavaks. Raamatukogutöötajate palgad jäävad kaugemale maha riiklikele kultuuritöötajatele kehtestatud töötasu alammäärast, samas nõudmised kvalifitseeritud raamatukoguspetsialistidele on pidevalt kasvanud. Soovitus on viia läbi üle-eestiline raamatukogutöötajate palgauuring, et saada adekvaatne ülevaade töötasudest ja nende võrdlusest eri piirkondades ja töökoha gruppide lõikes.

5. RAHVARAAMATUKOGUDE FÜÜSILINE KESKKOND

Kogu teemavaldkonna keskmine hinne: **1,67 punkti**.

Antud teemavaldkond sai võrreldes teistega kõige kõrgema hinne. Kõige positiivsema hinnangu on saanud raamatukogu käsutuses olevate ruumide maht ning võimalus nendes ruumides pakkuda mitmekülgset tegevust ja programmi. Kõige madalama hinnangu on saanud raamatukogude tehniline varustatus, seda nii arvutipargi vananemise kui täiendavate tehnoloogiliste vahendite olemasolu osas.

5.1. RAAMATUKOGU PAIKNEB KESKSES JA LIGIPÄÄSETAVAS KOHAS, TEISTE PEAMISTE AVALIKE TEENUSTE LÄHEDUSES, RAAMATUKOGU ON AVALIKUS RUUMIS HÄSTI LEITAV JA KERGESTI LIGIPÄÄSETAV VÄIKELASTELE, EAKATELE JA ERIVAJADUSTEGA INIMESTELE.

Vastajate keskmine hinne: **1,72 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Tagatud on täielik ligipääs väikelastele, eakatele ja erivajadustega inimestele kõikidele raamatukogu teenustele.	27%
Hea tase: Tagatud on ligipääs väikelastele, eakatele ja erivajadustega inimestele lisaks põhiteenuste kasutamisele ka lisategevustes osalemiseks.	25%
Rahuldav tase: Tagatud on ligipääs väikelastele, eakatele ja erivajadustega inimestele vähemalt põhiteenuste ulatuses. Raamatukogu juures on korraldatud parkimine, sh autodele ja jalgratastele.	37%

Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	2%

Peamise probleemina tuuakse välja raamatukoguhoonete mittedsobivus erivajadustega inimeste teenendamiseks – puuduvad kaldteed, majad ei võimalda ligipääsu ratastooliga inimestele jne.

5.2. RAAMATUKOGU KASUTUSES ON PIISAVALT RUUMI, ET KORRALDADA PÕHIÜLESANNETE TÄITMISEKS VAJALIKKE TEGEVUSI.

Vastajate keskmine hinne: **1,98 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu suurus on keskmiselt 100m ² 1000 elaniku kohta, v.a. Tallinnas ja Tartus. Harukogude olemasolu korral lähtuda raamatukogu käsutuses olevast kogupinnast (sh peamaja ja harukogud).	40%
Hea tase: Raamatukogu suurus on keskmiselt 85m ² 1000 elaniku kohta, v.a. Tallinnas ja Tartus. Harukogude olemasolu korral lähtuda raamatukogu käsutuses olevast kogupinnast (sh peamaja ja harukogud).	21%
Rahuldav tase: Raamatukogu suurus on keskmiselt 70m ² 1000 elaniku kohta, v.a. Tallinnas ja Tartus. Harukogude olemasolu korral lähtuda raamatukogu käsutuses olevast kogupinnast (sh peamaja ja harukogud).	25%
Mitterahuldav tase	8%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	6%

Valdavalt mahuvad rahvaraamatukogud vähemalt rahuldava kriteeriumi sisse, kuid vastustes rõhutati, et pelgalt ruumi pindala ei näita veel ruumide sobivust ja funktsionaalsust. Paljud raamatukogud ei ole algselt ehitatud raamatukogudeks, nad paiknevad vanades koolimajades, lasteaedades või külakeskustes, mistõttu ei ole ruumide plaan alati sobiv mitmekülgsete sündmuste korraldamiseks ega teenuste osutamiseks.

5.3. RAAMATUKOGU FÜÜSILISE KESKKONNA ARENDAMISEL LÄHTUTAKSE ENNEKÕIKE KASUTAJATE VAJADUSTEST, RAAMATUKOGU RUUM PEAB OLEMA MAKSIMAALSELT AVATUD JA MITMEOTSTARBE LINE, INIMESED SOOVIVAD SEAL AEGA VEETA, SH KOHTUDA, ÕPPIDA, TÖÖTADA JA KULTUURSELT AEGA SISUSTADA.

Vastajate keskmine hinne: **1,90 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Ruumid võimaldavad pakkuda mitmesuguseid teenuseid ja viia ellu tegevusi, füüsiline keskkond soodustab suhtlemist, ühistegevust, grupiarutelusid, individuaaltööd jm.	27%
Hea tase: Ruumid võimaldavad pakkuda kvaliteetseid põhiteenuseid ja ellu viia lisategevusi.	42%
Rahuldav tase: Ruumid võimaldavad pakkuda kvaliteetseid põhiteenuseid.	26%
Mitterahuldav tase	5%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	0%

Raamatukogud püüavad vastavalt oma võimalustele luua keskkonda, mis arvestaks võimalikult palju eri kasutajate huvidega ja vajadustega. Mõningatel juhtudel on ruumid küll liiga väikesed suuremate sündmuste korraldamiseks, aga sel juhul korraldatakse neid teistes vallaasutuste ruumides.

5.4. RAAMATUKOGUL ON TÄNAPÄEVANE TEHNILINE VARUSTATUS, SH MOODNE JA VAJALIKU VÕIMSUSEGA ARVUTIPARK, STATIONAARNE JA TRAADITA TURVALINE INTERNETIÜHENDUS, PRINTIMIS- JA SKANEERIMISVÕIMALUSED, VÕRGU-VÄLJAANNETE LUGEMISE VÕIMALUS, SEADMED, MIS TOETAVAD HARIDUSLIKE JA VABAAJATEGEVUSTE LÄBIVIIMIST.

Vastajate keskmine hinne: **1,16 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu arvutipark ei ole vanem kui 3 aastat, kasutajatele on kättesaadav kiire ja turvaline WiFi-võrk ning printimis- ja skaneerimisvõimalused, samuti võrguväljaannete lugemiseks mõeldud vahendid, tehnilised võimalused tagavad mitmekülgsete tegevuste läbiviimist, nt 3D-printer, muusikavahendid vms.	1%
Hea tase: Raamatukogu arvutipark ei ole vanem kui 4 aastat, kasutajatele on kättesaadav turvaline WiFi-võrk ning printimis- ja skaneerimisvõimalused, samuti võrguväljaannete lugemiseks mõeldud vahendid, tehnilised vahendid toetavad mõnede tegevuste läbiviimist.	30%
Rahuldav tase: Raamatukogu arvutipark ei ole vanem kui 5 aastat, kasutajatele on kättesaadav turvaline WiFi-võrk ning printimis- ja skaneerimisvõimalused, tehnilised vahendid toetavad mõnede tegevuste läbiviimist.	53%
Mitterahuldav tase	15%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	1%

Eeskujulikust ja heast tasemest eraldab paljusid raamatukogusid täiendavad tehnilised vahendid, sh 3D-printer, skaneerimise ja printimise võimalused, muusikavahendid jms. Läbivalt on probleemiks vananev arvutipark, mõnes raamatukogus pole isegi WiFi-võrk kättesaadav, samuti on probleeme interneti kiirusega.

5.5. RAAMATUKOGU TÖÖKESKKOND VASTAB TÄNAPÄEVASTELE NÕUETELE, SH TÖÖKOHA ERGONOMIKA, MÖÖBEL, VALGUSTUS, TEMPERATUUR J.M.

Vastajate keskmine hinne: **1,45 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu töökeskkond vastab töökohtadele kehtestatud nõuetele, raamatukogu keskkond on kaasaegne, luues sobilikud töötingimused ja pakkudes suurepärase kasutajakogemuse, kasutatav mööbel on kergesti teisaldatav erinevate sündmuste läbiviimiseks, töökeskkond võimaldab keskendumist.	11%
Hea tase: Raamatukogu töökeskkond vastab töökohtadele kehtestatud nõuetele, raamatukogu keskkond on kaasaegne, värskes sisustuses ja uuete töövahenditega, töökeskkond võimaldab keskendumist.	28%
Rahuldav tase: Raamatukogu töökeskkond vastab töökohtadele kehtestatud nõuetele, töötajate ja kasutajate käsutuses on korralikud töövahendid ja raamatukogu kasutamist võimaldavad tingimused, töökeskkond võimaldab keskendumist.	55%
Mitterahuldav tase	6%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	0%

Renoveeritud ja remonditud raamatukogudes on töökeskkond vähemalt rahuldaval tasemel. Mõnes raamatukogus on probleeme valgustuse, ventilatsiooni ja temperatuuriga. Mitmel pool vajavad sisustus ja tööruumid uuendamist.

5.6. RAAMATUKOGU PAIKNEB KVALITEETSE TEENUSE PAKKUMIST VÕIMALDAVATES RUUMIDES, KASUTAJATELE ON TAGATUD TÄNAPÄEVANE JA TEHNILISELT KORRAS TARISTU.

Vastajate keskmine hinne: **1,82 punkti**.

Kriteeriumi tase	Osakaal
Eeskujulik tase: Raamatukogu ruumid on tänapäevased, paiknetakse kas uutes või korralikult renoveeritud ruumides, mis vastavad kõikidele nõutele ja võimaldavad pakkuda kasutajatele kvaliteetset teenust.	35%
Hea tase: Raamatukogu ruumid on suures osas tänapäevased, ruumide ja/või hoone seisukorra parandamiseks on vaja väiksemahulist remonti, mille vahendid on eelarves ette nähtud.	20%
Rahuldav tase: Raamatukogu ruumid ja/või hoone vajavad mingis osas kaasajastamist, kuid raamatukogu omanik on näinud selleks vajalikud vahendid eelarves ette ning hoone ja/või ruumide seisukord võimaldab olemasoleval kujul pakkuda kasutajatele head teenust.	35%
Mitterahuldav tase	9%
Kriteeriumi taset pole võimalik hinnata	1%

Kuigi üldine tase on Eesti raamatukogudes hea, siis probleemidena toodi välja aeglast internetiühendust, ruumide mittesobivust raamatukoguteenuse pakkumiseks, küttesüsteemide uuendamise vajadust, uute riulite ja töölaudade soetamist jms. Paaris kohas on raamatukogu renoveerimine lisatud valla arengukavasse, seega on oodata tingimuste paranemist lähiaastatel.

KOKKUVÕTE KOOLITUSVAJADUSEST

Koolitusvajaduse osas andis uuringus vastuse kokku 99 raamatukogu, nendest 79 nimetasid konkreetseid koolitusteemasid, mille järele nad enim vajadust tunnevad. Ülejäänud vastajatest suur osa oli olemasoleva koolituspakkumisega väga rahul, paaril korral mainiti vajadust korraldada rohkem koolitusi väljaspool Tallinna. Samuti nenditi vähest koolituseelarvet, mis ei võimalda kõikidest vajalikest koolitustest osa saada. Üldise soovitusena toodi välja, et koolitused võiksid olla piisavalt praktilise suunitlusega ja väga kasulikuks enesetäiendamise viisiks on teiste raamatukogude kogemusega tutvumine, sh välisriikides. Alljärgnev kokkuvõte esitab nimetatud koolitusteemad esinemissageduse järjekorras:

Rahvaraamatukogude koolitusvajadus	Vastanuid
1. Digipädevuste koolitused, sh: <ul style="list-style-type: none"> - Kursisolek uute tehnoloogiliste lahendustega - Arvuti ja nutiseadmete kasutamine - E-teenuste kasutamine - Sotsiaalmeediakanalite kasutamine raamatukogutöös - Fotode tegemine ja töötlemine 	43
2. Kirjanduse ja kultuurivaldkonna koolitused, sh: <ul style="list-style-type: none"> - Ülevaade uudiskirjandusest - Laste- ja noortekirjanduse tutvustamine - Rõhuasetus uuemal eesti kirjandusel - Kohtumised kirjanike ja kirjandusteadlastega - Üldkultuurilised loengud ja trendid ühiskonnas 	27
3. Psühholoogia ja suhtlemise alased koolitused, sh: <ul style="list-style-type: none"> - Töö erivajadustega inimestega - Suhtlemine eri sihtgruppidega, sh lastepsühholoogia - Meeskonnatöö kollektiivis - Avalik esinemine ja argumenteerimine 	18
4. Raamatukogude töö korraldamise ja juhtimisega seotud koolitused, sh: <ul style="list-style-type: none"> - Ülevaade seadusandlusest, sh muudatused andmekaitseaduses - Raamatukogundus, sh töö andmebaasidega, infootsingud jms. - Kogude komplekteerimine 	18

<ul style="list-style-type: none"> - Teeninduse taseme parandamine - Meeskonnatöö ja juhtimine - Teenuste arendamine - Töökeskkonna arendamine - Keeleõpe 	
<p>5. Turundus ja kommunikatsioon, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turundustegevuste elluviimine - Sotsiaalmeedia kasutamine turundamisel ja kommunikatsioonis - Reklaammaterjalide koostamine ja disain - Raamatukogude veebilehtede uuendamine ja täiendamine 	13
<p>6. Projektijuhtimise koolitused, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sündmuste korraldamine - Projektide kirjutamine ja lisarahastuse taotlemine - Projektijuhtimise alused 	10
<p>7. Töö laste ja noortega, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pedagoogika alused - Raamatukogutundide läbiviimise meetodika - Tehnoloogiliste vahendite kasutamine töös laste ja noortega - Lastele suunatud sündmuste korraldamine ja läbiviimine 	8

RAAMATUKOGUDE OOTUSED RIIGILE

Raamatukogude ootusi riigile nimetas kokku 90 vastajat. Alljärgnevalt on vastused grupeeritud suurematesse teemariühmadesse:

- Kõige suurema valukohana oodatakse riigilt lahendusi ja tuge **palgaküsimuse** lahendamisel. Praegune palgatase ei väärtusta raamatukoguspetsialistide panust ega motiveeri pealekasvu. Kuigi töötasu on omavalitsuste vastutus, nähakse riigi rolli üha suureneva palgalõhega tegelemisel. Riik kindlustab riigi kultuuritöötajate töötasu, rikkamad ja suuremad omavalitsused püüavad raamatukogutöötajate töötasu võimaluste piires tõsta, väiksemate ja vaesemate omavalitsuste puhul on töötasu sedavõrd väike, et ei taga kohati miinimumvajadusi. Kokku mainiti palgaküsimust 53 vastaja poolt.
- Teise suure teemana nimetati **seadusandluse** ajale jalgu jäämist ning sellega seoses valdkonna riikliku **rahastamise** üldist vähesust. Pärast haldusreformi läbiviimist on maapiirkondades palju ebaselgust raamatukogude korralduse osas, seadus peaks andma siin selgemad suunised omavalitsustele, et tagada kogu Eestis maaraamatukogude võrgustiku säilimine ja areng. Oodatakse riiklike arendusprogramme, koolitusi, RVL-i teenuse korraldamist, arendamist ja rahastamist. Kokku mainiti seadusandluse ja rahastamise küsimust 25 vastaja poolt.
- Kolmanda suurema murekohana nähakse riigipoolse toetuse vähesust **teavikute soetamisel**. Kuna raamatute hinnad on tõusnud, on raamatukogudel üha vähem võimalusi teavikute soetamiseks, et tagada komplekteerimisel eri sihtgruppide vajadused. Riiklik teavikute toetus peaks tõusma vähemalt samas tempos raamatute hinnatõusuga. Kokku mainiti teavikute küsimust 20 vastaja poolt.
- Olulise ootusena riigile on raamatukogude toetamine **infotehnoloogiliste vahendite** soetamisel ja uuendamisel. Kuna raamatukogud täidavad avalikku teenust riiklikele e-teenustele ligipääsu võimaldamisel, on oluline, et raamatukogudes kasutusel olev riist- ja tarkvara oleks kaasajastatud. Kokku mainiti teavikute küsimust 13 vastaja poolt.
- Mitmete raamatukogude poolt toodi esile vajadus arendada senise mitme eraldi toimiva otsingusüsteemi asemel välja ühtne **raamatukoguprogramm**. Ennekõike pöörati tähelepanu vajadusele lahendada riiklikul tasemel e-raamatute ja auviste laenutamisega

seotud küsimused. Ühe võimalusena pakuti välja riikliku e-raamatute laenutuskeskkonna loomine. Kokku mainiti otsingusüsteemi ja e-raamatute laenutuse küsimust 8 vastaja poolt.

- Lisaks mainiti mitmel puhul vajadust riiklike programmide ja algatuste järgi, mis on suunatud **laste- ja noorte lugemisharjumuste kujundamisele**, aga samuti laiemalt lugemise populariseerimisele kogu ühiskonnas. Raamatukogudel on selles võtmeroll, mistõttu tuleks sarnaselt muuseumidele toetada ühisalgatusi ja riiklikke teadlikkuse programme raamatukogudes.

OOTUSED EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGULE

Oma ootused ja ettepanekud ERÜ tegevusele ja lähiaastate prioriteetideks sisestas 60 vastanut. Paljud vastanud tõstsid positiivselt esile ERÜ senist tööd ja sooviti käimasolevate tegevuste ja koolituste jätkumist. Tehtud ettepanekud võib jaotada järgmistesse teemadesse:

- ERÜ roll on olla valdkonna arendusprotsesside käivitamisel ja eestvedamisel. 21. sajandi raamatukogu ja selle põhjal läbi viidud kvaliteedihindamine on väga heaks näiteks, kuidas ühing valdkonna arenduskeskusena peaks tegema. Oluline on siit edasi minna ja jätkata raamatukoguteenuste detailsema kirjeldamisega. Ühing peaks algatama ja regulaarselt läbi viima eri uuringuid ja analüüse. Kuna ERÜ on aktiivselt võtnud käsile valdkonna strateegilise planeerimise teema tervikuna, võiks ühing toetada rahvaraamatukogude arengukavade koostamist.
- ERÜ olulisima rollina nähakse valdkonna eest seismist ja nn „ametiühinguna“ raamatukogude ja töötajate õiguste eest võitlemist. Selleks peaks ühing aktiivselt pidama läbirääkimisi nii riigi kui omavalitsustega, et leida sobivad lahendused töötasude küsimuses ning saavutada raamatukogude riikliku rahastamise tõus järgmistel aastatel.
- ERÜ peaks aktiivselt osalema seadusandluse kujundamisel ja tegema omalt poolt konkreetseid ettepanekuid ministeeriumidele muudatuste sisseviimiseks.
- ERÜ ülesanne on aidata kaasa raamatukoguspetsialistide erialaste arenguvõimaluste loomisele. Edasi tuleks arendada kutsekvalifikatsioonisüsteemi ja pakkuda mitmekülgset koolituste, õppe- ja teabepäevade, visiitide ja arutelude programmi. Senisest rohkem oodatakse koolituste korraldamist väljaspool Tallinna.
- Kui ERÜ soovib tegutseda rohkem valdkondliku arenduskeskusena, siis ei piisa sellest, et ühing on sissepoole suunatud. Ühing peaks olema ühiskonnas laiemalt suurema kõlapinnaga ja nähtavam, tuleks korraldada suuremaid algatusi ja teavitusprogramme raamatukogude väärtustamiseks ja lugemisharjumuse kujundamiseks.

ETTEPANEKUD KVALITEEDIMUDELI TÄIENDAMISEKS

Kokku sisestas oma tähelepanekud või tagasiside mudeli enda kohta 55 vastanut, kellest 17 tunnustas protsessi eestvedajaid, pidas mudelit tervikuna väga põhjalikuks ja ülevaatlikuks ning ei näinud vajadust kriteeriumide muutmiseks ega täiendamiseks. Ülejäänud 37 ettepanekut ja kommentaari võib jagada järgmistesse teemadesse:

- Kommentaarid **tulemuste sisestamiseks kasutatud keskkonna kohta**. Nimelt otsustati kasutada esimesel aastal info kogumiseks Google Forms keskkonda, mis aga ei võimalda poole peal tulemusi salvestada ega hiljem muuta. Probleemide vältimiseks paluti hindamine läbi viia eraldi Exceli-formaadis töölehel ja alles seejärel kopeerida tulemused süsteemi. Üldiselt süsteem toimis hästi, kokku nõustati sisestamise käigus kolme inimest, kes vajasis abi veebilehe kasutamisel. Järgmisel aastal on kavas uurida täiendavaid võimalusi, et võtta kasutusele süsteem, mis võimaldaks tulemusi salvestada, neid hiljem täiendada ning samuti looks tööriistad tulemuste analüüsimiseks.

- Kommentaarid **mudeli universaalsuse kohta**. Kuna sama mudel kehtib teatud määrdustega nii suuremate (sh kesk- ja linna-) raamatukogude kohta kui ka väiksemate maa- ja külaraamatukogude kohta, laekus märkusi selles osas, kas ei oleks otstarbekas hinnata suuremaid ja väiksemaid raamatukogusid eraldi, kohandades vastavalt ümber ka kriteeriumide tasemed. Käesoleva raporti avalikustamise järel on kavas koos raamatukoguvaldkonna ekspertidega analüüsida kriteeriumide sobivust ning kui see peaks olema asjakohane, võib kaaluda kas eraldi hindamismudelite rakendamist või teatud kriteeriumide puhul erandite tegemist eri tüüpi raamatukogude puhul.
- Kommentaarid **üksikute kriteeriumide**, nende sõnastuse, konkreetsuse ja tasemete kohta. Antud sisend on aluseks konkreetsete kriteeriumide ja nende tasemete kirjelduse täpsustamisel. Märkused puudutasid teatud küsimuste laialivalguvust, ebaselget terminoloogiakasutust, aga kas seda, kas kõik kriteeriumid arvestavad kogukondlikku eripära ja eri raamatukogude spetsiifikat ning kas mõnel juhul ei ole kriteeriumide tasemed liiga karmid. Järgmisel aastal hindamist ette valmistades töötab töögrupp kõik ettepanekud ja kriitilised märkused läbi ja teeb vajadusel täpsustused ja täiendused.

LISA 1: KVALITEEDIHINDAMISES OSALENUD RAAMATUKOGUD

1. Abja Raamatukogu
2. Adavere Haruraamatukogu
3. Alu Raamatukogu
4. Antsla Linnaraamatukogu
5. Are Raamatukogu
6. Haanja Raamatukogu
7. Hageri Raamatukogu
8. Hagudi Haruraamatukogu
9. Halliste Raamatukogu
10. Harju Maakonraamatukogu
11. Harku Raamatukogu
12. Heimtali Rahvaraamatukogu
13. Iisaku Raamatukogu
14. Jäneda Raamatukogu
15. Järvakandi Aleviraamatukogu
16. Järvamaa Keskraamatukogu
17. Jõgeva Linnaraamatukogu
18. Jüri Raamatukogu
19. Juuru Raamatukogu
20. Kadrina Valla Raamatukogu
21. Kaiu Raamatukogu
22. Kamara Raamatukogu
23. Karksi-Nuia Raamatukogu
24. Kärla Raamatukogu
25. Käru Raamatukogu
26. Kehtna Rahvaraamatukogu
27. Kihnu Raamatukogu
28. Kiili Raamatukogu
29. Kivi-Vigala Raamatukogu
30. Kodila Raamatukogu
31. Kohila Raamatukogu
32. Kolga-Jaani Raamatukogu
33. Kõo Raamatukogu
34. Kõpu Raamatukogu
35. Kõrveküla Raamatukogu
36. Kuimetsa Külaraamatukogu
37. Kuldre Raamatukogu
38. Lääne Maakonna Keskraamatukogu
39. Lääne-Virumaa Keskraamatukogu
40. Laekvere Raamatukogu
41. Lääte Ühisraamatukogu
42. Laiuse Raamatukogu
43. Leie Raamatukogu
44. Leisi Raamatukogu
45. Lelle Külaraamatukogu
46. Libatse Raamatukogu
47. Lilli Raamatukogu
48. Lohusuu Raamatukogu
49. Lümanda Raamatukogu
50. Maaritsa Rahvaraamatukogu
51. Märjamaa Valla Raamatukogu
52. Massiaru Raamatukogu
53. Meleski Raamatukogu
54. Meremäe Raamatukogu
55. Metsküla raamatukogu
56. Mikitamäe Raamatukogu
57. Misso Raamatukogu
58. Mõisaküla Raamatukogu
59. Mustvee Linnaraamatukogu
60. Narva Keskraamatukogu
61. Obinitsa Raamatukogu
62. Orava Raamatukogu
63. Orissaare Raamatukogu
64. Paistu Raamatukogu
65. Pajusi Haruraamatukogu
66. Palamuse Raamatukogu
67. Pärnu Keskraamatukogu
68. Pärsama Raamatukogu
69. Pärsti Rahvaraamatukogu
70. Põltsamaa Raamatukogu
71. Pootsi Raamatukogu
72. Puiga Raamatukogu
73. Purku Raamatukogu
74. Puurmani Haruraamatukogu
75. Raasiku Raamatukogu
76. Rapla Keskraamatukogu
77. Saare Maakonna Keskraamatukogu
78. Saare Raamatukogu
79. Sadala Raamatukogu
80. Saduküla Haruraamatukogu
81. Sakla Raamatukogu
82. Salme Raamatukogu
83. Saue Vallaraamatukogu
84. Sauga Raamatukogu
85. Sindi Linnaraamatukogu
86. Suigu Raamatukogu
87. Surju Raamatukogu
88. Suure-Jaani Raamatukogu
89. Tabasalu Raamatukogu
90. Tamsalu Raamatukogu
91. Tännassilma Raamatukogu
92. Tõhela Raamatukogu
93. Torma Raamatukogu
94. Tornimäe Raamatukogu
95. Tõstamaa Raamatukogu
96. Treimani Raamatukogu
97. Tuhalaane Raamatukogu
98. Turba Raamatukogu
99. Uhtna Raamatukogu
100. Urge Raamatukogu
101. Urvaste Raamatukogu
102. Uulu Raamatukogu
103. Uusna Raamatukogu
104. Vaabina Raamatukogu
105. Vääna Raamatukogu
106. Vahastu Raamatukogu
107. Vahenurme Raamatukogu
108. Vaimastvere Raamatukogu
109. Valjala Raamatukogu
110. Valtu Raamatukogu
111. Väandra Raamatukogu
112. Varbla Raamatukogu
113. Varbola Haruraamatukogu
114. Vastseliina Raamatukogu
115. Vihula Raamatukogu
116. Viimsi Raamatukogu
117. Viiratsi Raamatukogu
118. Viljandi Linnaraamatukogu
119. Võhma Linnaraamatukogu
120. Võidula Raamatukogu
121. Võiste Raamatukogu
122. Voore Raamatukogu
123. Võrumaa Keskraamatukogu
124. Võsu Raamatukogu
125. Võsupere Raamatukogu